

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра лексикології та стилістики англійської мови

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА

01» 09 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Нейролінгвістика в парадигмі сучасної філології

Рівень вищої освіти: *третій (освітньо-науковий)*

Галузь знань: *03 Гуманітарні науки*

Спеціальність: *035 Філологія*

Освітньо-наукова програма: *Філологія*

Робоча програма навчальної дисципліни «Нейролінгвістика в парадигмі сучасної філології». Одеса: ОНУ, 2022. 14 с.

Розробник: *Ірина КОЛЕГАЄВА, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри лексикології та стилістики англійської мови*

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри лексикології та стилістики англійської мови

Протокол № 1 від "01" вересня 2022 р.

Завідувач кафедри _____ (Ірина КОЛЕГАЄВА)

Погоджено з гарантом ОНП «Філологія»

_____ (Тетяна КОВАЛЕВСЬКА)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету романо-германської філології

Протокол № 2 від "01" вересня 2022 р.

Голова НМК _____ (Тетяна ТЕЛЕЦЬКА)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри лексикології та стилістики англійської мови

Протокол № ___ від "___" _____ 202__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри лексикології та стилістики англійської мови

Протокол № ___ від "___" _____ 202__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>вечірня форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 2	Галузь знань 03 Гуманітарні науки Спеціальність 035 Філологія Рівень вищої освіти: <i>третій (освітньо-науковий)</i>	<i>Дисципліна вільного вибору</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	2-й
		<i>Семестр</i>	
		2-й	2-й
		<i>Лекції</i>	
		12 год.	12 год.
		<i>Практичні</i>	
		10 год.	10 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		68 год.	68 год.
Форма підсумкового контролю: Залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – ознайомити здобувачів вищої освіти із засадами нейролінгвістичних досліджень у ракурсі лінгвокультурології як реалізації принципу антропоцентризму сучасної лінгвістики, що сприятиме поглибленню і систематизації відповідних наукових знань, розширенню практичних навичок мовознавчого аналізу, а також удосконаленню наукових і комунікативних компетентностей слухачів.

Завдання: поглибити знання у сфері лінгвокультурології; сформувати чітке розуміння нейробіологічних процесів як підґрунтя лінгвального семіозису; висвітлити детермінізм формування етноспецифічної картини світу в секторі густаторних уподобань носіїв культури.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких **компетентностей:**

а) інтегральної

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології у процесі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

б) загальних (ЗК):

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей

ЗК-2. Здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел

ЗК-3. Здатність планувати і здійснювати комплексні дослідження, зокрема і в міждисциплінарних галузях, на основі системного наукового світогляду із застосування сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

в) спеціальних / фахових (ФК):

ФК-1. Здобуття глибинних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ФК-2. Здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх.

ФК-3. Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів.

ФК-4. Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів.

ФК-5. Здатність до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень.

ФК-6. Здатність планувати й організовувати професійну та науково-інноваційну діяльність у галузі філології, зокрема в ситуаціях, що потребують нових стратегічних підходів.

Програмні результати навчання:

ПРН-1. На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.

ПРН-2. Знати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження.

ПРН-3. Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію.

ПРН-4. Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- Основи теоретичної бази та термінологічний апарат курсу;
- Основні напрями сучасної лінгвістики;
- Основну проблематику сучасних лінгвістичних досліджень;
- Базові методології лінгвістичної науки;
- Особливості процесів породження та сприйняття мовлення;
- Специфіку різножанрових дискурсивних практик.

вміти:

- Здійснювати полівимірний лінгвістичний аналіз різножанрових дискурсів;
- Застосовувати ефективні стратегії й тактики комунікативної взаємодії в різних типах дискурсів;
- Вільно послуговуватись етикетними нормами спілкування;
- Володіти навичками емпатичної комунікації; застосовувати у власній комунікативній діяльності відповідні ефективні стратегії мовленнєвого спілкування.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Нейролінгвальне підгрунття семіозису. Мова як система знаків.

Тема 1. Перша сигнальна система і різновиди сенсорики. П'ять сенсорних каналів нейронної системи людини і тварини.

Тема 2. Нейробіологічне формування каналів сенсорики у філогенезі і онтогенезі людини. Нейробіологічне вчення про шаблі людських потреб.

Тема 3. Нейролінгвальне формування візуальної, густаторної, аудіальної, ольфакторної, тактильної сенсорики у філогенезі людини. Етапи їх становлення. Засоби вербалізації сенсорної інформації.

Змістовий модуль 2. Наукова парадигма сучасної філології. Нейролінгвістика як порубіжна дисципліна.

Тема 4. Наукові парадигми в сучасній лінгвістиці. Історично-порівняльна, системно-структурна і антропоцентрична парадигми мовознавства.

Тема 5. Нейролінгвістика як складова частина антропоцентричної парадигми. Соціальні чинники становлення мови як засадничі підвалини антропоцентричної парадигми трактування мовного спілкування.

Тема 6. Нейролінгвістика як порубіжна дисципліна із психологією, психолінгвістикою і когнітивістикою. Поява порубіжних наукових дисциплін із нейрологією, патопсихологією, віковою психологією. Когнітивістика як парасольковий термін для різних когнітивних дисциплін.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Вечірня форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п/с	лаб	інд	ср		л	п/с	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Нейролінгвальне підгрунття семіозису. Мова як система знаків.												
Тема 1. Перша сигнальна система і різновиди сенсорики.	12	2				10	12	2				10

Тема 2. Нейробіологічне формування каналів сенсорики у філогенезі і онтогенезі людини.	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 3. Нейролінгвальне формування візуальної, густаторної, аудіальної, ольфакторної, тактильної сенсорики у філогенезі людини.	14	2	2			10	14	2	2			10
Разом за змістовим модулем 1	40	6	4			30	40	6	4			30
Змістовий модуль 2. Наукова парадигма сучасної філології. Нейролінгвістика як погранична дисципліна.												
Тема 4. Наукові парадигми в сучасній лінгвістиці.	12	2				10	12	2				10
Тема 5. Нейролінгвістика як складова частина антропоцентричної парадигми.	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 6. Нейролінгвістика як порубіжна дисципліна із	14	2	2			10	14	2	2			10

психологією, психолінгвісти- кою і когніти- вістикою.											
Підсумкове заняття	10		2			8	10		2		8
Разом за змістовим модулем 2	50	6	6			38	50	6	6		38
Усього годин	90	12	10			68	90	12	10		68

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальним планом не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	вечірня форма
1	Тема 2. Нейробіологічне формування каналів сенсорики у філогенезі і онтогенезі людини. Нейробіологічне вчення про щаблі людських потреб.	2	2
2	Тема 3. Нейролінгвальне формування візуальної, густаторної, аудіальної, ольфакторної, тактильної сенсорики у філогенезі людини. Етапи їх становлення. Засоби вербалізації сенсорної інформації.	2	2
3	Тема 5. Нейролінгвістика як складова частина антропоцентричної парадигми. Соціальні чинники становлення мови як засадничі підвалини антропоцентричної парадигми трактування мовного спілкування.	2	2
4	Тема 6. Нейролінгвістика як порубіжна дисципліна із психологією, психолінгвістикою і когнітивістикою. Поява порубіжних наукових дисциплін із нейрологією, патопсихологією, віковою психологією. Когнітивістика як	2	2

	парасольковий термін для різних когнітивних дисциплін.		
5	Підсумкове заняття	2	2
Усього		10	10

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальним планом не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин	
		Денна форма	Вечірня форма
1	Тема 1. Перша сигнальна система і різновиди сенсорики. / Написання конспекту на тему “П’ять сенсорних каналів нейронної системи людини і тварини”.	10	10
2	Тема 2. Нейробіологічне формування каналів сенсорики у філогенезі і онтогенезі людини. Нейробіологічне вчення про шаблі людських потреб. / Підготовка до практичного заняття. Написання конспекту	10	10
3	Тема 3. Нейролінгвальне формування візуальної, густаторної, аудіальної, ольфакторної, тактильної сенсорики у філогенезі людини. / Підготовка до практичного заняття. Написання реферату на тему “Засоби вербалізації сенсорної інформації”	10	10
4	Тема 4. Наукові парадигми в сучасній лінгвістиці. / Написання реферату на тему “Історично-порівняльна, системно-структурна і антропоцентрична парадигми мовознавства”.	10	10
5	Тема 5. Нейролінгвістика як складова частина антропоцентричної парадигми. / Підготовка до практичного заняття. Підготовка доповіді на тему “Соціальні чинники становлення мови як засадничі підвалини антропоцентричної парадигми трактування мовного спілкування”.	10	10
6	Тема 6. Нейролінгвістика як порубіжна дисципліна із психологією, психолінгвістикою і когнітивістикою. Поява порубіжних наукових дисциплін із нейрологією, патопсихологією, віковою психологією. Когнітивістика як парасольковий термін для різних когнітивних дисциплін. / Підготовка до практичного заняття. Підготовка доповіді	10	10
7	Підготовка до підсумкового заняття. Індивідуальне завдання: Збір та нейролінгвістична кваліфікація фактичного матеріалу. Адаптація обробленого матеріалу до проблематики власного наукового дослідження	8	8
	Разом	68	68

Методи навчання

Словесні: лекція, пояснення, бесіда.

Наочні: ілюстрація (у тому числі мультимедійні презентації), презентація результатів власних досліджень.

Практичні: виконання вправ із нейролінгвістичного аналізу, підготовка і виступи з доповідями, обговорення доповідей.

10. Форми контролю і методи оцінювання

Методами поточного та періодичного контролю є усне опитування, оцінювання доповідей рефератів, оцінювання виконання індивідуальних завдань, тестування.

Формою підсумкового контролю є залік.

Критерії та шкала оцінювання

За системою ОНУ імені І.І.Мечникова	Оцінка ECTS	За національною шкалою	Визначення
90–100	A	зараховано	Здобувач вищої освіти повно та ґрунтовно засвоїв всі теми робочої програми з навчальної дисципліни, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, повністю виконав усі завдання з кожної теми поточного контролю.
85–89	B		Здобувач вищої освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі теми робочої програми навчальної дисципліни. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання з кожної теми поточного контролю в цілому.
75–84	C		Здобувач вищої освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання з кожної теми поточного контролю виконав не в повному обсязі.

70–74	D		Здобувач вищої освіти засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вмів вільно і самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, не виконав окремі завдання поточного контролю з кожної теми.
60–69	E		Здобувач вищої освіти засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вмів достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання з кожної теми поточного контролю в цілому
35–59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти не засвоїв більшості тем робочої програми, не вмів викласти зміст більшості основних питань з навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань з кожної теми, поточного контролю.
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти не засвоїв програму навчальної дисципліни, не вмів викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав завдань поточного контролю.

11. Питання для поточного контролю

1. Нейробиологічна система біологічних видів.
2. Нейробиологічна система людини як біологічного виду.
- 3 Структура нейронної системи: рецептори, провідні шляхи, нейрони, синапси, аксони, дендрити.
4. Поняття сенсорики як нейробиологічного феномену.
- 5 Нейробиологічні засади вивчення сенсорики людини в філогенезі.
6. Нейробиологічні засади вивчення сенсорики людини в онтогенезі.
7. Психобіологічний вимір вивчення сенсорики людини.
8. Поняття сенсорики як нейробиологічного феномену.
9. Типи сенсорики людини.
10. Спільні і відмінні характеристики нейробиологічного феномену сенсорики у людини і тварини.
11. Нейробиологічне вчення А.Маслоу: шаблі людських потреб.
12. Онтогенетична специфіка становлення нейробиологічної системи людини як біологічного виду
13. Філогенетична специфіка становлення нейробиологічної системи людини як особистості.
14. Вчення І.Павлова про першу і другу сигнальні системи.
15. Нейробиологічне підґрунтя сигналів другої сигнальної системи людини як вторинних сигналів.
16. Нейробиологічне підґрунтя семіозису.
17. Соціальне підґрунтя семіозису.
18. Онтогенез становлення семіозису людини і причини його провалів.

19. Наукові революції і зміна наукових парадигм у природничих та гуманітарних науках.
20. Наукові революції і зміна наукових парадигм у лінгвістиці.
21. Історично-порівняльна парадигма в лінгвістиці минулого і теперішнього часів.
22. Структурно-системна парадигма у мовознавстві, витоки і сучасний стан.
23. Антропоцентрична парадигма сучасної гуманітаристики.
24. Антропоцентризм як основоположний принцип аналізу мови в кінці ХХ-початку ХХІст.
25. Перетин проблем нейролінгвістики і нейробіології.
26. Перетин проблем нейролінгвістики і загальної психології.
27. Перетин проблем нейролінгвістики і патопсихології.
28. Що спільного і відмінного між нейрологією і нейролінгвістикою.
29. Що спільного і відмінного між нейролінгвістикою і загальною лінгвістикою.
30. Зв'язок між нейролінгвістикою і когнітивними науками.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний та періодичний контроль							Сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Індивідуальне самостійне завдання	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	20	100
10	5	5	10	5	5		
Контрольна робота за змістовим модулем 1 – 20			Контрольна робота за змістовим модулем 2 – 20				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
85-89	B	
75-84	C	
70-74	D	
60-69	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Колегаєва І.М. Нейролінгвістика в парадигмі сучасної філології: методичні рекомендації до вибіркового спецкурсу для аспірантів спеціальності 035 Філологія. Одеса: Поліпринт, 2020. 24 с.
2. Колегаєва І.М. Робоча програма навчальної дисципліни «Нейролінгвістика в парадигмі сучасної філології». Одеса: ОНУ, 2022. 14 с..
3. Колегаєва І.М. Силабус навчальної дисципліни «Нейролінгвістика в парадигмі сучасної філології» для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія Освітньо-наукова програма: Філологія. Одеса: ОНУ, 2022. 5 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк: ДонНУ, 2012. 402 с.
2. Клейнман П. Психологія 101. Факти, теорія, статистика, тести і таке інше. (перекл. з англ.). Харків: КСД, 2022. 240 с.
3. Колесник О.С. Міфологічний простір крізь призму мови та культури. Чернігів: РВВ ЧНПУ імені Т.Г.Шевченка, 2011. 312 с.
4. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2010. 844с.
5. Wierzbicka A. Experience, evidence, and science. Oxford: OUP, 2010. 460 p.

Додаткова

1. Ковалевська Т.Ю. Нейролінгвістика. Енциклопедія Сучасної України; НАН України, НТШ. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. URL: <https://esu.com.ua/article-72974>
2. Селіванова О.О. Світ свідомості в мові. Черкаси: Ю. Чебаненко, 2012. 88 с.
3. Щербіна Т.Р. Вплив нейролінгвістичних і психолінгвістичних особливостей функціонування мозку на рівень успішності здобувачів вищої освіти в навчанні другої іноземної мови. *Педагогічні науки*. Вип. LXXX.Том 2, 2017. с.78-82. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/575043.pdf>
4. McGroarty M. Neurolinguistics and cognitive aspects of language processing. Cambridge: CUP, 2018, 378p.
5. Harari Y.N. Sapience. A brief history of mankind. London: Penguin Random House, 2015. 498 p.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Рекомендації до пошуку наукової інформації за допомогою інтернет-ресурсів. Режим доступу: <http://docs.google.com/document/d/1sUBDV-qvUxuAfoi1yNW47y.../edit?hl=uk>
2. <http://docs.google.com/document/d/1sUBDV-qvUxuAfoi1yNW47y.../edit?hl=uk>

3. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського:
<http://www.library.edu-ua.net/>
4. Веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського:
<http://www.nbu.gov.ua>
5. Веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України:
<http://www.nplu.org>
6. Веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова:
<http://www.ukrbook.net>
7. Веб-сайт “Бібліотеки в мережі Internet”
<http://library.zntu.edu.ua/res-libr-el.html>